

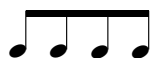
KAPITEL **1**

Åttondelar

1

Åttondelar

Som jag sa i inledningen av boken så ska vi läsa noter som bilder (eller ord om du så vill), istället för not för not, (bokstav för bokstav). Utgångspunkten kommer att vara en rytm bestående av fyra åttondelar och ser ut så här:

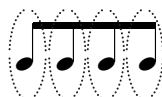

Vi kallar den **rytm A**. Utifrån denna rytm ska vi strax skapa ytterligare sju rytmer: B, C, D, E, F, G och H. (Även om kapitelrubriken är "åttondelar" kommer vi även arbeta med andra notvärden. Titeln syftar mer på hur dessa notvärden skapats utifrån dessa fyra åttondelar).

Målet är att se en rytm som en **helhet** eller en **bild**:

Istället för enskilda noter bredvid varandra:

Att bli en bra notläsare bygger till stor del på att känna igen **notbilder** (eller ord om du så vill) och veta hur dessa ska låta. Alltså samma princip som när vi läser text.

Kuriosa:

Jag har vid ett par tillfällen varit i Japan och försökt hanka mig fram med enbart engelska som språk, vilket inte är helt lätt. Om jag t.ex. sa det engelska ordet för karta: – **map**, med i mitt tycke ganska bra uttal, var det få som förstod. Sa jag däremot: – **mappu!** fattade nästan alla på en gång. Nu är det dock inte så att alla japaner är dåliga i engelska, tvärtom är många mycket duktiga, men oftast bara i skrift. De kan fler engelska ord än de flesta nordbor men de vet inte hur de ska uttalas, **de har inte lärt sig språket på gehör!**

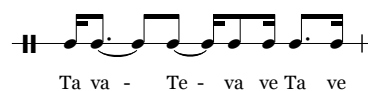
Om vi inte lyssnar på ett språk kan vi omöjligt lära oss uttala det korrekt. Ibland missar man detta med notläsning också och försöker lära sig noter som ren matematik. Typ: – Det går 4 sextondelar på en fjärdedelsnot! Detta säger inte så mycket om hur det faktiskt låter i förhållande till en puls.

De grundläggande övningarna i den här boken är tänkta att vara en kombination av **gehör** (hörselminne) och **bildseende** (synminne). Därför är det bäst att vara två personer när man studerar de övningarna i boken, du själv plus en notkunnig person. Den notkunnige spelar/sjunger de rytmer du ska lära dig varpå du **lyssnar** och **härmar** (gehör), samtidigt tittar du på notbilden för att komma ihåg hur den ser ut (bildseende). Dessa övningar är märkta med: **GRUNDÖVNING**.

Notläsning är alltså starkt förenat med gehör. Det här sättet att tänka är på inget sätt nytt. På engelskalektionen i skolan säger läraren ofta: – *Say after me please!*, med betydelsen **lyssna - härma!** (gehör). Samtidigt som vi ser ordet i skrift (bildseende). Och det är alltså detta som denna bok och metod bygger på; **Lyssna – Härma – Se**. Som att lära sig glosor på ett nytt språk!

Undvik därför i nuläget att räkna: "ett-å-två-å..." eller "ta-te-ta-te..." Om man räknar eller ljudar noterna efter ett visst system blir det bara ytterligare ett moment att behärska och blir mer likt matematik än musik. Dessa system kan vara bra att ta till om man stöter på rytmer som inte går att bena ut på annat sätt.

Här ser du en rytm som får ett komplicerat ordmönster efter Ta-Te systemet:

Om du sjunger eller ljudar övningarna i boken med munnen, så bör du forma ett ljud - vilket som helst - som känns bekvämt. Ex. Tan-Tan-Tan-Tan eller Ka-Ka-Ka-Ka eller Ta-Ka-Ta-Ka. Du kan naturligtvis också göra dem på valfri ton på ditt instrument.

Åtta åttondelsbilder

Här ser du nu de åtta rytmerna (A – H) som ligger till grund för kapitel I. Till vänster nedan ser du bilden med fyra åttondelar (rytm-A). Genom att binda ihop två eller fler noter i den rytmen med hjälp av "bindebågar" får man en längre ton. **Dessa noter skrivs då om och man får den notbild som står till höger nedan.** (Överkurs: Det går att skriva dem på lite olika sätt. Se kapitel 13 för att se några olika omskrivningar).

Så här binds noterna ihop: Så här ser de för det mesta ut:

När man med en bindebåge binder ihop två eller flera noter av samma tonhöjd sätter man endast an den första noten av de hopbundna noterna. Den tonen klingar dock lika länge som som alla de hopbundna noterna ihop. De efterföljande hopbundna noterna sätts alltså inte an. (Här markerade med kryss).

↑
Det är dessa notbilder här till höger som vi strax skall lägga på minnet!

Gör nu **Grundövning 1a** på nästa sida tillsammans med din lärare/notkunniga kompis. Det är viktigt att du kan den ordentligt innan du sedan går vidare i boken. (Följ gärna studieplanen längst bak i boken).

GRUNDÖVNING 1A

Alla rytmer i denna övning kommer att spelas i 4/4-takt och spänna över halva takten d.v.s. två pulslag (två fjärdedelar). Den andra hälften av takten (två pulslag) utgörs av en halvtakts paus: -

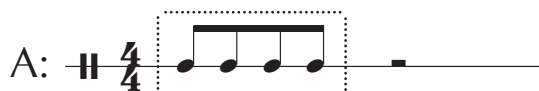
Så här ser det ut:

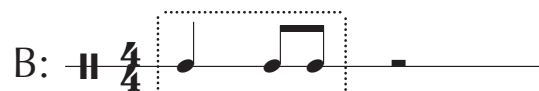
Låt oss nu ta en titt på första rytmen, **rytm A**.

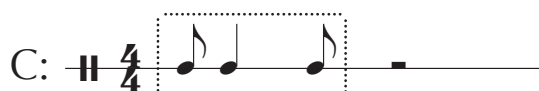
1. Sätt igång en puls på ca 80 BPM (Beats Per Minute). Eller på ren svenska: ca 80 slag i minuten.
2. Be nu någon som kan noter (förslagsvis din lärare) att spela rytm A nedan. Härma! Repetera tills du känner dig säker på den rytmen.
3. Gör nu med rytm B som med rytm A. Lyssna och härma. Öva tills du känner dig säker även på denna rytm.
4. Nästa steg är att spela rytm A och rytm B varannan gång. Öva detta tills det känns tryggt. *Glöm inte halvtaktspausen i andra hälften av takten.*
5. Bygg sedan på rytm för rytm tills du behärskar alla åtta (A – H).

OBS! Spela hela tiden till en stadig puls! En rytm blir ingen rytm om den inte relateras till en puls. Spela till en metronom, trummaskin eller tillsammans med någon pulssäker person.

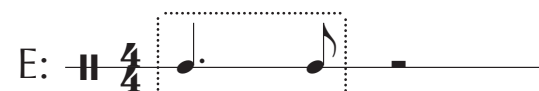
PULS: • • • •

A:

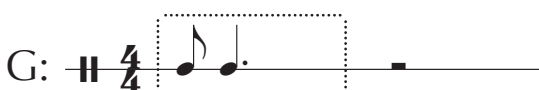
B:

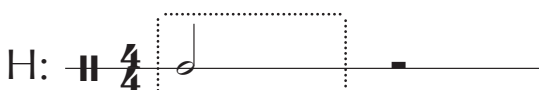
C:

D:

E:

F:

G:

H:

OBS!
SE VARJE RYTM
SOM EN BILD!

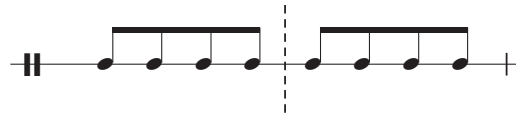
INNAN DU GÅR VIDARE!**Se till att du kan alla åtta rytmerna på förra sidan innan du går vidare i boken!**

TIPS: Om det känns mastigt att lära sig alla åtta rytmerna på en gång kan du börja med de fyra första. Du kan sedan spela varannan rad på första sidan i Rytm läsning 1 a som börjar på nästa sida.

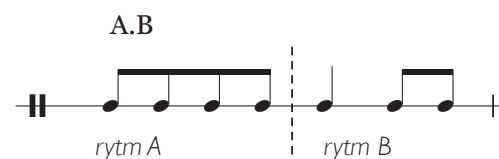
Att fylla en 4/4-takt med rytm

Om vi i vanlig text stöter på ett sammansatt ord, t.ex. **sommarläsning**, ser vi oftast hela ordet på en gång. Ibland delar vi upp ordet i två delar ex. **sommar** och **läsning**. Hjärnan lägger sedan snabbt ihop de två orden till ett utan att vi tänker på det. I den här boken skall vi arbeta med rytmbilder på liknande sätt.

Vi skall börja med en 4/4-takt. Tänk dig en osynlig linje mitt i takten. På den vänstra sidan av linjen har du första hälften av takten, d.v.s. två pulsslag och på den högra sidan har du den andra hälften, också där två pulsslag. I varje takt får det plats två rytmbilder från övningen på förra sidan. En rytm på var sida om den osynliga linjen mitt i takten:

På följande sidor kommer nu en rad olika kombinationer av de åtta grundrytmer som vi nu gått igenom. Ovanför varje takt står en bokstavskombination ex. **A.B**. Dessa bokstäver talar om vilka rytmbilder som finns i just den takten. Den första bokstaven visar på första hälften av takten och den andra bokstaven på den andra hälften.

Dessa bokstäver är i första hand till för att, dels lokalisera en viss rytmkombination på sidan, dels för att din lärare lättare skall se vilka rytmkombinationer som du upplever som svårare (eller lättare). Det kan också vara intressant att se varifrån en rytm bild härstammar, när den förändrats av en paus eller bindebåge. Mer om det senare när vi skall jobba med pauser och bindebågar.

- Se en halva av takten i taget (till att börja med) och se den som en bild!
- Du glömmet väl inte att öva till en stadig puls?

Viktigt!

Låt ögat först registrera vilken rytm som finns i första hälften av takten. Medan den spelas registrerar ögat vad som finns i den andra hälften. På så sätt tvingar du ögat att röra sig framåt i notbilden, så att du inte "fastnar" där du befinner dig för tillfället.

Det är bl.a. detta som är svårt med a vistaspel; att ta in ny spelinformation samtidigt som man spelar något annat. Genom att göra övningarna i den här boken kommer du att utveckla den förmågan väsentligt.

Till att börja med ser du kanske en halv takt i taget, som är det första målet, men ju mer tränad du blir desto mer av takten kommer du att kunna se. Så småningom ser du en hel takt, och kanske till och med flera takter.

Kom ihåg att dela upp
taktan i två delar och se
varje hälft som en bild.

Rytmläsning 1a

A.A A.B A.C A.D

A.E A.F A.G A.H

B.A B.B B.C B.D

B.E B.F B.G B.H

C.A C.B C.C C.D

C.E C.F C.G C.H

D.A D.B D.C D.D

D.E D.F D.G D.H

Rytm läsning 1a forts.

E.A

E.B

E.C

E.D

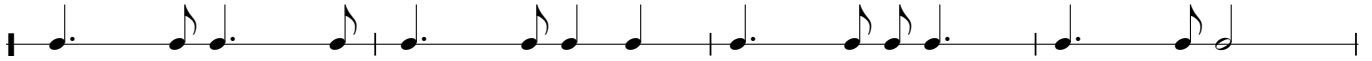

E.E

E.F

E.G

E.H

F.A

F.B

F.C

F.D

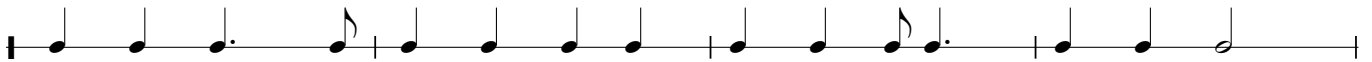

F.E

F.F

F.G

F.H

G.A

G.B

G.C

G.D

G.E

G.F

G.G

G.H

H.A

H.B

H.C

H.D

H.E

H.F

H.G

H.H

INNAN DU GÅR VIDARE!

Innan du går vidare i detta kapitel, som kommer att utveckla de åtta rytmerna du just övat, föreslår jag att du hoppar till **kapitel 2**. Där skall vi jobba med åtta nya rytmer, uppbyggda på samma sätt som i kapitel 1 men med utgångspunkt från **fyra sextondelar**. På så sätt utvecklas förmågan att läsa rytmer som är uppbyggda på sextondelar parallellt med åttondelsrytmer. **Läs mer i studieplanen i slutet av boken.**

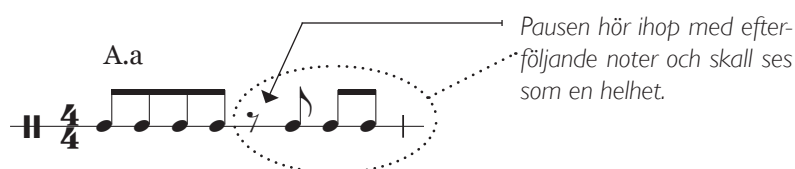
Pauser

Ordet paus för oss, betyder för det mesta att vi avbryter det vi håller på med för att göra något annat. Exempelvis vila.

I musik betyder paus inte att man skall släppa koncentrationen från musiken och slappna av. *Det är viktigt att vara avspänd när man spelar eller sjunger men det är en helt annan sak.*

I musik är pauser **aktiva**. Om en paus blir för lång eller för kort kan det störa resten av musiken. Vi kan kanske se pauser som **tysta toner**, som tonernas motsats; **spelande tystnad**. En paus i musik behöver inte alltid skrivas ut som ett tecken, utan den som spelar kanske spelar en ton lite kortare än den står noterad och skapar på så vis lite luft innan nästa ton. Nu ska vi emellertid titta på skrivna pauser.

Det lättaste och mest korrekta är att se pauserna som en helhet som hör ihop med resten av noterna.

Det vi skall göra nu är att träna på ytterligare åtta bilder men med den enda skillnaden (från Grundövning 1a) att vi **ersätter den första noten i varje rytm bild med en paus av motsvarande värde**.

Dessa tränas in på samma sätt som i Grundövning 1a - Din lärare spelar före och du härmar, samtidigt som du tittar på rytm bilden.

Om du har gjort Grundövning 1a grundligt och behärskar dessa rytmer, blir det nu lättare att se den första noten i varje bild som en "tyst" ton.

Över till övningen! →

GRUNDÖVNING
1B
PAUSER

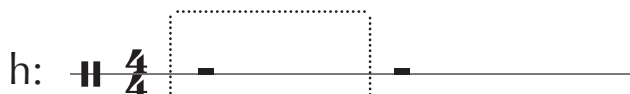
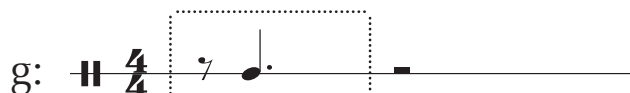
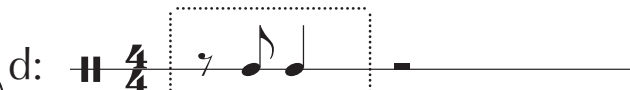
Vi börjar med första rytmen, **rytm a**.

1. Sätt igång en puls på ca 80 BPM (Beats Per Minute). Eller på ren svenska: ca 80 slag i minuten.
2. Be nu någon som kan noter (förslagsvis din lärare) att spela **rytm a** nedan. Härma! Repetera tills du känner dig säker på den rytmen.
3. Gör nu med rytm b som med rytm a. Lyssna och härma. Öva tills du känner dig säker även på denna rytm.
4. Nästa steg är att spela rytm a och rytm b varannan gång. Öva detta tills det känns tryggt. *Glöm heller inte pausen i andra hälften av takten.*
5. Bygg sedan på rytm för rytm tills du behärskar alla åtta (a – h).

OBS! Spela hela tiden till en stadig puls! En rytm blir ingen rytm om den inte relateras till en puls. Spela till en metronom, trummaskin eller tillsammans med någon pulssäker person.

Var noga med att du behärskar alla rytm bilderna nedan innan du går vidare till rytm läsningsövning 1b på nästa sida.

PULS: • • • •

OBS!
SE VARJE RYTM
SOM EN BILD!

Små bokstäver (gemener) över takterna i rytm läsningsövningarna, betyder att rytm bilden är förändrad av en paus (eller bindebåge), medan stora bokstäver (VERSALER) betyder att den är oförändrad vad gäller ansats (attack). →

Kom ihåg att dela upp tak-
ten i två delar och se varje
hälfte som en bild.

Rytmläsning 1b

Rytmbilder från Grundövning 1a och 1b.

A.a A.b A.c A.d

A.e A.f A.g A.h

B.a B.b B.c B.d

B.e B.f B.g B.h

C.a C.b C.c C.d

C.e C.f C.g C.h

D.a D.b D.c D.d

D.e D.f D.g D.h

Rytm läsning 1b forts.

E.a E.b E.c E.d

E.e E.f E.g E.h

F.a F.b F.c F.d

F.e F.f F.g F.h

G.a G.b G.c G.d

G.e G.f G.g G.h

H.a H.b H.c H.d

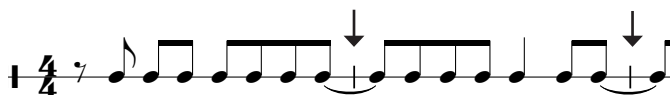
H.e H.f H.g H.h

Bindebågar

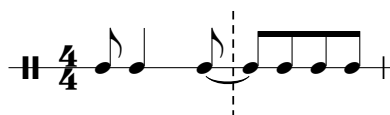
Jag skrev tidigare att man kan binda ihop två eller flera noter av samma tonhöjd till en längre ton med hjälp av bindebågar. Eftersom det är jobbigt att läsa noter med mycket bindebågar skriver man om sådana noter till en enda not om det går.

Det finns dock ett par undantag. Om sista noten i en takt är hopbunden med första noten i nästa takt kan man inte skriva om noten. **Man måste använda sig av en bindebåge:**

På samma sätt hanterar man den "osynliga" linjen mitt i taktan. Se den som ett taktstreck (nästan) och använd **helst** en bindebåge när en not måste ljuda över denna linje.

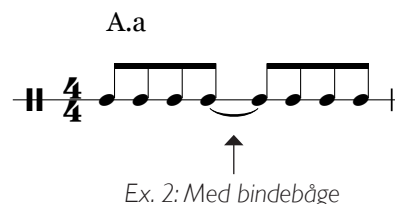
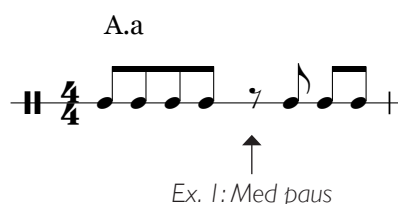

Det är i första hand vid två tillfällen som man använder bindebåge mellan två toner av samma tonhöjd och det är:

- när en ton skall ljuda över ett taktstreck.
- när en ton skall ljuda mellan två rytmbilder inom samma takt.

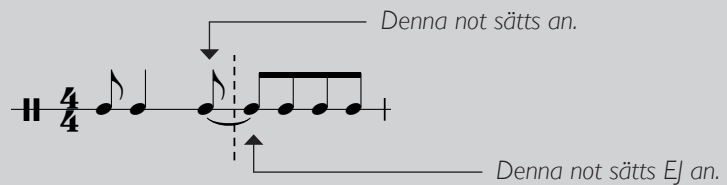
Att man väljer en bindebåge, istället för en paus, är för att man antagligen vill att den tonen skall ligga kvar lite längre än i exemplet med paus. **Tonernas ansats eller attack kommer dock på samma ställen.**

Vi kan jämföra två rytmer:

Om t.ex. en trumma eller ett annat instrument med en kort klang skulle spela båda exemplen ovan skulle rytmerna låta likadant, eftersom rytmernas attack/ansats kommer på samma ställen. På ett instrument med möjlighet till lång klang skulle exemplet med bindebåge eventuellt ha en längre ton där, istället för en kort. Jag säger eventuellt, för det är möjligt att den som spelar väljer att göra tonen kort även om en bindebåge är noterad där. Det vanligaste är dock att tonen blir längre.

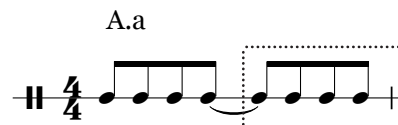
Sätt bara an den första av de noter som är ihopbundna. Den tonen blir dock lika lång som alla de hopbundna noternas tidsvärde tillsammans.

Nu kan man säga att bindebågen faktiskt ”stör” våra inlärdna bilder. Helt plötsligt har bindebågen limmat ihop två rytmbilder med varandra och då blir frågan hur vi skall se de ihopbundna bilderna när vi läser noter.

Vi skall titta på ett exempel:

Eftersom det bara är den första noten i bindebågen som spelas (ansätts) så blir rytmiken hos första rytm bilden densamma som i Grundövning 1 a., vad gäller ansats - därav stort **A** ovanför takten. (Däremot håller man ev. ut den tonen fram till andra rytm bildens andra ton).

Jämför med paus:

Eftersom den andra noten i bindebågen INTE spelas (ansätts) så kan du i princip känna den som en rytm bild från Grundövning 1 b (pauser). Därav lilla **a** ovan takten.

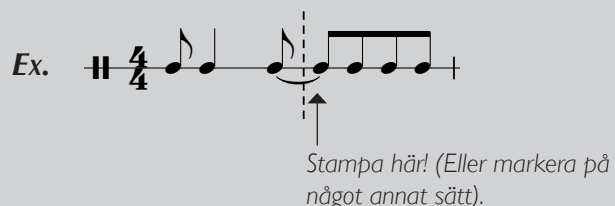
Bindebågar och pauser

Vi ska nu träna upp förmågan att läsa både bindebågar och pauser. På sidorna som följer kommer övningar som utgår från rytmerna A – H (a – h) som vi gick igenom tidigare i Grundövning 1a och Grundövning 1b (pauser). Det är övningar med enbart bindebågar, med enbart pauser samt både och.

Gör nu **Rytm läsning 1c** på nästa sida. Det är en övning som tränar läsning av bindebågar mellan de två rytm bilderna i varje takt. **Följ sedan studieplanen i slutet av boken.**

Du kan öva en takt i taget om du vill. Eller en rad. Du måste inte spela båda sidorna i en följd, inte till en början i alla fall. **OBS! Spela hela tiden mot en stadig puls!**

TIPS: Om du har svårt med bindebågar kanske du blir hjälpt av att tänka eller kanske spela, (ex. stampa med foten) när den andra av de hopbundna noterna kommer. Det är ju faktiskt ett pulslag där, som kan vara bra att ”trycka till”. (Fungerar även till övningarna med Pauser).

Rytmläsning 1c

Som Rytmläsning 1b men med bindebågar istället för pauser.

A.a A.b A.c A.d

A.e A.f A.g A.h

B.a B.b B.c B.d

B.e B.f B.g B.h

C.a C.b C.c C.d

C.e C.f C.g C.h

D.a D.b D.c D.d

D.e D.f D.g D.h

eller: *p*

Rytmläsning 1c forts.

E.a E.b E.c E.d

E.e E.f E.g E.h

F.a F.b F.c F.d

F.e F.f F.g F.h

G.a G.b G.c G.d

G.e G.f G.g G.h

H.a H.b H.c H.d

H.e H.f H.g H.h

eller: o

Rytmläsning 1d

Rytmbilder från Grundövning 1b och 1a.

a.A a.B a.C a.D

a.E a.F a.G a.H

b.A b.B b.C b.D

b.E b.F b.G b.H

c.A c.B c.C c.D

c.E c.F c.G c.H

d.A d.B d.C d.D

d.E d.F d.G d.H

Rytm läsning 1d forts.

e.A e.B e.C e.D

e.E e.F e.G e.H

f.A f.B f.C f.D

f.E f.F f.G f.H

g.A g.B g.C g.D

g.E g.F g.G g.H

h.A h.B h.C h.D

h.E h.F h.G h.H

Rytmläsning 1e

Som Rytmläsning 1d men med bindebågar istället för pauser.

a.A

a.B

a.C

a.D

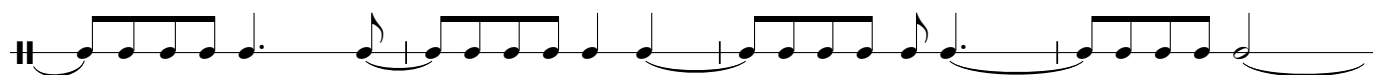

a.E

a.F

a.G

a.H

b.A

b.B

b.C

b.D

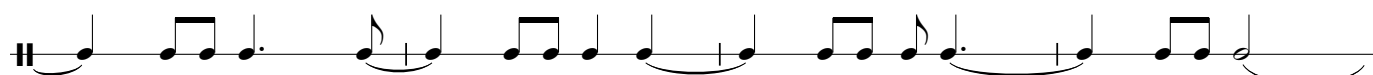

b.E

b.F

b.G

b.H

c.A

c.B

c.C

c.D

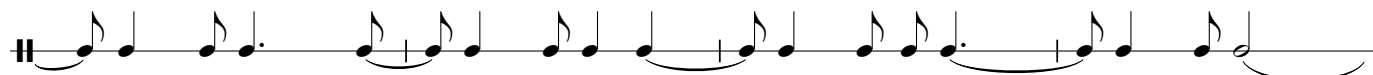

c.E

c.F

c.G

c.H

d.A

d.B

d.C

d.D

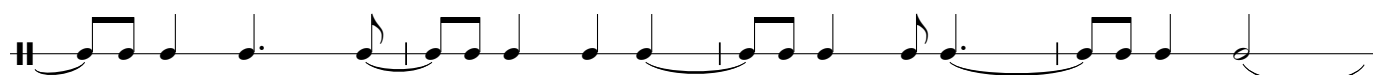

d.E

d.F

d.G

d.H

Rytm läsning 1e forts.

e.A e.B e.C e.D

e.E e.F e.G e.H

f.A f.B f.C f.D

f.E f.F f.G f.H

g.A g.B g.C g.D

g.E g.F g.G g.H

h.A h.B h.C h.D

h.E h.F h.G h.H

Rytm läsning 1 f

Rytm bilder från Grundövning 1 b.

a.a

a.b

a.c

a.d

a.e

a.f

a.g

a.h

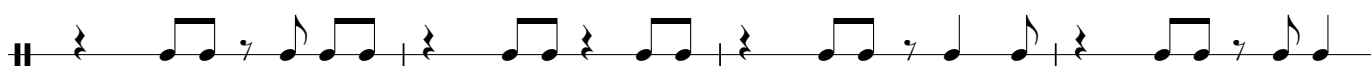

b.a

b.b

b.c

b.d

b.e

b.f

b.g

b.h

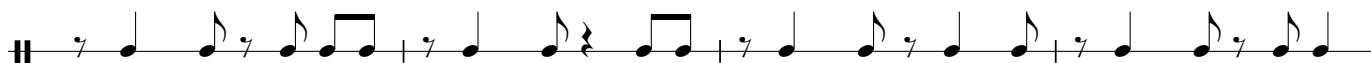

c.a

c.b

c.c

c.d

c.e

c.f

c.g

c.h

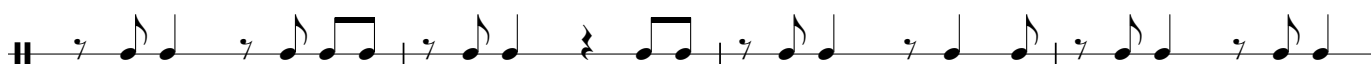

d.a

d.b

d.c

d.d

d.e

d.f

d.g

d.h

Rytm läsning 1f forts.

e.a

e.b

e.c

e.d

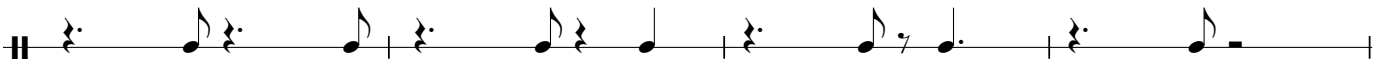

e.e

e.f

e.g

e.h

f.a

f.b

f.c

f.d

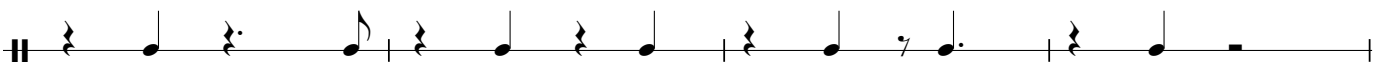

f.e

f.f

f.g

f.h

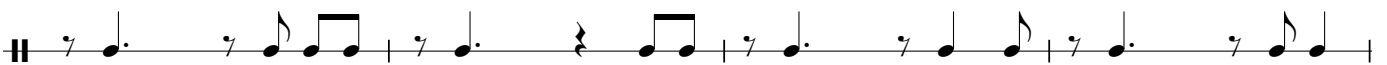

g.a

g.b

g.c

g.d

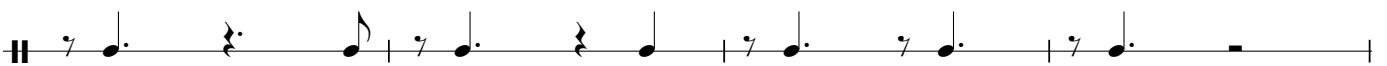

g.e

g.f

g.g

g.h

h.a

h.b

h.c

h.d

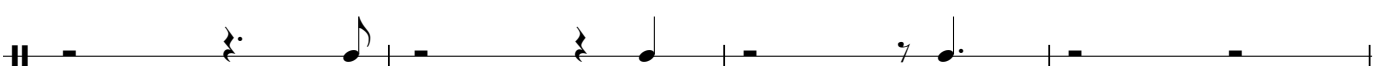

h.e

h.f

h.g

h.h

eller: (heltaktspaus)

Rytmläsning 1g

Som Rytmläsning 1f men med bindebågar istället för pauser.

a.a a.b a.c a.d

a.e a.f a.g a.h

b.a b.b b.c b.d

b.e b.f b.g b.h

c.a c.b c.c c.d

c.e c.f c.g c.h

d.a d.b d.c d.d

d.e d.f* d.g d.h*

* Dessa rytmer är omskrivna till en mer vanlig notbild men innebörden är densamma som om det hade varit en bindebåge mellan rytm bilderna i takten.

Rytmläsning 1g forts.

e.a e.b e.c e.d

e.e e.f e.g e.h

f.a f.b* f.c f.d

f.e f.f* f.g f.h*

g.a g.b g.c g.d

g.e g.f g.g g.h

h.a h.b* h.c h.d

h.e h.f* h.g h.h*

Rytmläsning 1h

Kombination av pauser och bindebågar.

a.a a.b a.c a.d

a.e a.f a.g a.h

b.a b.b b.c b.d

b.e b.f b.g b.h

c.a c.b c.c c.d

c.e c.f c.g c.h

d.a d.b d.c d.d

d.e d.f d.g d.h

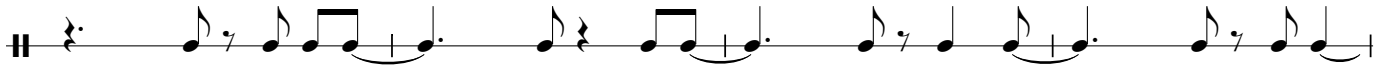
Rytm läsning 1h forts.

e.a

e.b

e.c

e.d

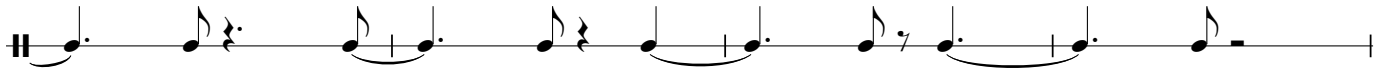

e.e

e.f

e.g

e.h

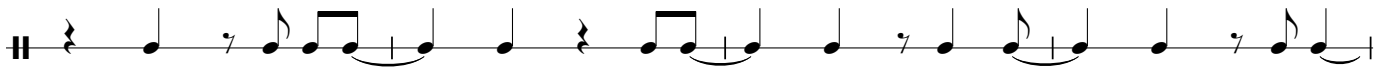

f.a

f.b

f.c

f.d

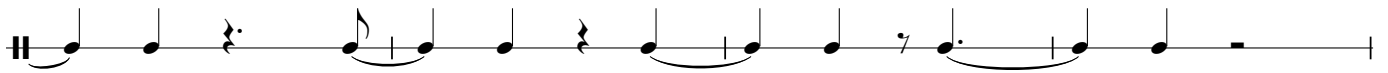

f.e

f.f

f.g

f.h

g.a

g.b

g.c

g.d

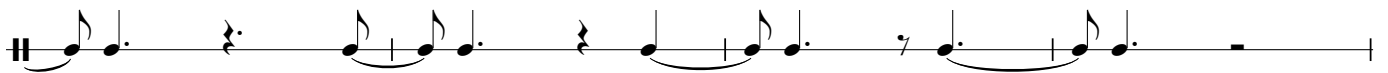

g.e

g.f

g.g

g.h

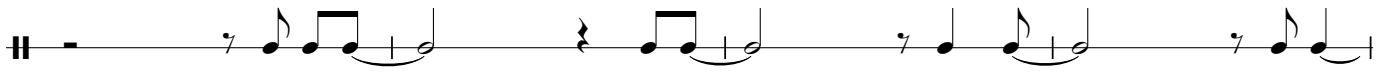

h.a

h.b

h.c

h.d

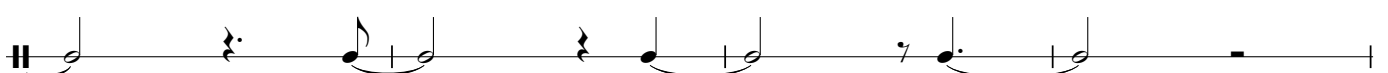

h.e

h.f

h.g

h.h

Rytmläsning 1 i

Kombination av bindebågar och pauser.

a.a a.b a.c a.d

a.e a.f a.g a.h

b.a b.b b.c b.d

b.e b.f b.g b.h

c.a c.b c.c c.d

c.e c.f c.g c.h

d.a d.b d.c d.d

d.e d.f* d.g d.h*

* Dessa rytmer är omskrivna till en mer vanlig notbild men innebörden är densamma som om det hade varit en bindebåge mellan rytm bilderna i takten.

Rytmläsning 1i forts.

e.a e.b e.c e.d

e.e e.f e.g e.h

f.a f.b f.c f.d

f.e f.f* f.g f.h*

g.a g.b g.c g.d

g.e g.f g.g g.h

h.a h.b h.c h.d

h.e h.f h.g h.h*

Sammanfattning av kapitel 1

I det här kapitlet har du gått igenom:

- Grundövning Ia - med åtta rytmbilder (A – H) skapade utifrån fyra åttodelar
- Grundövning Ib - som är samma bilder som Grundövning Ia men med första noten ersatt av en *paus* av motsvarande värde.
- bindebågar och hur man förhåller sig till dem
- rytm-läsningsovningar Ia – Ii, som innehåller kombinationer av bilderna från Grundövning Ia och Ib samt bindebågar mellan rytm-bilderna inom takten, mellan takterna samt både och. Dessutom bindebågar och pauser i kombination.

OBS! Om du är en ovan notläsare är det extra viktigt att följa studieplanen längst bak i boken. Följer du studieplanen får du arbeta i flera olika kapitel samtidigt och får då en bredare notkunskap och en lagom svår progression. (Exempelvis så är början på kapitel 2 och 3 lättare än slutet på kapitel 1).